

Ο Κρητικός του Διονυσίου Σολωμού 2

5) Απαντήσεις στις γενικές ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου

1η ερώτηση

Να εντοπίσετε τους χρόνους, τα διάφορα χρονικά επίπεδα της αφήγησης, τις αναδρομές και τις προλήψεις.

- * Ο χρόνος του ναυαγίου, και η περιπέτεια (κεντρικό επεισόδιο)
- * Ο οραματισμός της έσχατης κρίσης (στ.5-18, β' ενότητα..)

- * Οι αναδρομές με την ιστορία του ήρωα:
  - στ.31-36, δ' ενότητα. (η σφαγή των δικών του)
  - στ. 16-20, ε' ενότητα (αγώνες του κατά των Τούρκων)
  - Στ. 35-42, ε' ενότητα. (όσα θυμάται από την Κρήτη και το όραμα της ελευθερίας).
- * Η ζωή του ήρωα μετά το ναυάγιο και το θάνατο της νέας, στ. 5-14 ε' ενότητα. (πρόδρομη αφήγηση)
- * Η αναφορά στο θάνατο της κόρης, στ.14 ε' ενότητα. (πρόδρομη αφήγηση).

- Η αφήγηση ξεκινά αναδρομικά από το παρόν. Η εξιστόρηση αρχίζει στο μέσο των πραγμάτων, διακόπτεται από τον όρκο του Κρητικού, ενώ ξεκινά η πρόδρομη αφήγηση του οράματος της αγαπημένης του σε χρόνο εσχατολογικό.
- Κατόπιν επανέρχεται στην αφήγηση η οποία διακόπτεται από μια αναδρομική αφήγηση σχετικά με το θάνατο των μελών της οικογένειάς του.
- Επανέρχεται και ολοκληρώνει την εξιστόρηση του ναυαγίου. Υπάρχει πάντως επιβράδυνση από τα συνεχή flash back.

Ο ιστορικός χρόνος του έργου είναι περίπου το 1824, όταν οι Τούρκοι κατέστρεψαν την Κρήτη και ανάγκασαν χιλιάδες Χριστιανούς να εκπατριστούν. Αλλά παλαιότερα οι πρόγονοι του Σολωμού κατέφυγαν στη Ζάκυνθο από την Κρήτη, όπου απέκτησαν πάλι όλους τους τίτλους τους. Οι μελετητές υποστηρίζουν ότι τα γεγονότα αυτά προσφέρουν στο Σολωμό την ποιητική αφορμή, ενώ δεν δίνουν στο έργο πατριωτική ή πολιτική διάσταση.

Ο αφηγηματικός χρόνος του έργου είναι μερικές ώρες, από το βράδυ μέχρι το ξημέρωμα της επόμενης μέρας. Πάντως η αίσθηση του χρόνου αλλοιώνεται από φαινόμενα εξωφυσικά, όπως το μεσημεριανό φως και ο μυστηριώδης ήχος.

2η ερώτηση

Να εντοπίσετε στο ποίημα ήχους, φωτισμούς- χρώματα και ανθρώπινες ομιλίες

Το ποίημα διακρίνεται για τη ζωντάνια του και είναι γεμάτο ήχους, φωνές και χρώματα, ώστε ο αναγνώστης νομίζει ότι βλέπει μπροστά του τα γεγονότα.

Ήχοι = βροντές, αντίλαλοι, σάλπιγγα, τραγούδια και η φωνή της κόρης. Ακόμη ο αναβρασμός των κυμάτων, οι χτύποι της καρδιάς του ήρωα, η φωνή του αηδονιού και του μουσικού οργάνου.

Φωτισμοί, χρώματα = τα αστροπελέκια, οι αχνοί, ο καπνός, ο φλεγόμενος κόσμος, τα χρυσά μαλλιά και τα μαύρα μάτια της Φ. Η ακτινοβολία των άστρων, το άπλετο φως που έκανε τη μέρα νύχτα, το φως της Πούλιας, της Αυγής και του Ήλιου.

Ανθρώπινες φωνές και ομιλίες = των αναστημένων νεκρών με τον Κρητικό, της κόρης που τραγουδά τον έρωτά της, του ήρωα που παρακαλεί τη Φ. να σώσει τη νέα, η επίκλησή του στην πατρίδα.

3η ερώτηση

Να παρακολουθήσετε τη δράση της φύσης σε σχέση με τον αγώνα του ήρωα

Η δράση της φύσης σε σχέση με τον αγώνα του ήρωα :

Έχουν πολύ στενό δεσμό μεταξύ τους. Όταν η φύση ηρεμεί, ο Κ. κολυμπά πολύ δυνατά. Όταν επικρατούν φουρτούνα και γενικά αναταραχή, εκείνος δεν μπορεί να συνεχίσει την προσπάθειά του. Τα συναισθήματά του συσχετίζονται με τις φυσικές μεταπτώσεις. Αφού ακούγεται ο γλυκύτερος ήχος, ο Κ. νομίζει πως χωρίστηκε το σώμα από την ψυχή του και παραδίνεται σε αυτή τη γοητεία του ήχου και της φύσης. Νιώθει αδύναμος για οτιδήποτε.

4η ερώτηση

Να εντοπίσετε βασικά σχήματα λόγου στο ποίημα και να συζητήσετε το ρόλο και τη λειτουργία τους.

Τα σχήματα λόγου στο έργο δεν έχουν διακοσμητικό ρόλο, αλλά γίνονται απαραίτητο στοιχείο για να προχωρήσει η δράση και να εκφραστούν τα συναισθήματά του ήρωα.

Υπάρχουν πάρα πολλές εικόνες:

Οπτικές = Ο Κ. να κολυμπά στη φουρτουνιασμένη θάλασσα, να μιλά με τους αναστημένους νεκρούς, η αγαπημένη να τραγουδά στον Παράδεισο, η εμφάνιση της Φ., ο ήρωας να μάχεται τους Τούρκους, να αποθέτει τη νεκρή αγαπημένη του στο ακρογιάλι

Ακουστικές = ο ήχος της σάλπιγγας, οι βροντές, ο γλυκύτατος ήχος και όσα αυτός θυμίζει, οι χτύποι της καρδιάς των 2 ναυαγών. Το χαρμόσυνο άσμα της κόρης στον Παράδεισο.

Οσφρητικές = η ευωδιά που αναδίδει η θάλασσα, όταν εμφανίστηκε η Φ, τα κύματα και οι ήχοι που πλημμύρισαν τον αέρα με ευωδιές του Μάη.

Με τις προσωποποιήσεις τα φυσικά φαινόμενα αποκτούν ανθρώπινη υπόσταση:

« Οι ακρογιαλιές και τα βουνά μ' όσες φωνές κι αν είχαν», «Ο ουρανός ολόκληρος αγρίκαε σαστισμένο,. «Εκοίταξε τα άστέρια κι εκείνα αναγαλλιάσαν», «Και του γελούσαν τα βουνά, τα πέλαγα κι οι κάμποι».

Μεταφορές : με αυτές δημιουργείται στον αναγνώστη πιο δυνατή εντύπωση («ο ουρανός αγρίκαε σαστισμένος», «μην είδατα την ομορφιά που την κοιλάδα αγιάζει;»).

Οι παρομοιώσεις δείχνουν το λυρικό στοιχείο και εμφανίζονται μαζί με μεταφορές: «Κι η θάλασσα που σκίρτησε σαν το χοχλό που βράζει», «Σαν περιβόλι ευώδησε κι εδέχτηκε όλα τ' άστρα», «καταπώς στέκει στο Βοριά η πετροκαλαμίθρα», «Βρύση έγινε το μάτι του κι ομπρός του δεν εθώρα». Με αυτές προσδιορίζει και τη γλυκύτητα του ήχου σε 5η ενότητα.

Ασύνδετο: « Λαλούμενο, πουλί, φωνή».

Πολυσύνδετο: « Ο ουρανός κι η θάλασσα, κι η ακρογιαλιά , κι η κόρη»
 Με το Πολυσύνδετο και το ασύνδετο ο στίχος πετυχαίνει πιο γρήγορο ρυθμό.

Χιαστό: «Του δένδρου και του λουλουδιού πού ανοίγει και λυγάει».

Με αυτόν τον τρόπο ο στίχος γίνεται περισσότερο εντυπωσιακός.

Αντιθέσεις : δημιουργείται ισχυρότερη ένταση
« εχαιμογέλασε γλυκά στον πόνο της ψυχής της μου, / κι εδάκρυσαν τα μάτια της , κι εμοιάζαν της καλής μου».
« Και τέλος φθάνω στο γιαλό την αρραβωνιασμένη, / την απιθώνω με χαρά , κι ήτανε πεθαμένη».

5η ερώτηση

Να σημειώσετε στίχους και θέματα που βρίσκονται και σε άλλα ποιήματα του Σολωμού.

Υπάρχουν θέματα και στίχοι που συναντάμε και σε άλλα του έργα του.

* Από τον Πόρφυρα:

«Με δυο φιλιά της μάνας μου, με φύχτα γη της γης μου»

*Από τον Ύμνον εις την Ελευθερίαν(στ. 95):

«Λάμπιν έχει όλη φλογώδη
χείλος, μέτωπο, οφθαλμός
φως το χέρι, φως το πόδι
κι όλα γύρω σου είναι φως».

*Από τους Ελεύθερους Πολιορκημένους (Σχεδ. Β'):

«Η μαύρη πέτρα ολόχρυση και το ξερό χορτάρι»
«Σάλπιγγα, κοψ' του τραγουδιού τα μάγια με βία»
«έρμο τουφέκι σκοτεινό, τι σ' έχω εγώ στο χέρι
Οπού σύ μου γινες βαρύ κι ο Αγαρηνός το ξέρει»

(Σχεδ. Γ, Πειρασμός, στ. 20):

«Μονάχο ανακατώθηκε το στρογγυλό φεγγάρι,
Κι όμορφη βγαίνει κορασιά ντυμένη με το φως του»

*Από τη γυναίκα της Ζάκυθος

«μπομπό Ισούφ»

6η ερώτηση

Να επισημάνετε στο ποίημα τις κύριες γραμματολογικές επιρροές του ποιητή

Δείτε τα εισαγωγικά σχόλια.

7η ερώτηση

Αν η θρησκεία, η πατρίδα , η φύση και η γυναίκα (στην ιδανική μορφή τους) είναι τα κύρια θέματα της Επτανησιακής σχολής να βρείτε στον Κρητικό στοιχεία που επιβεβαιώνουν ότι αποτελεί χαρακτηριστικό ποίημα της Επτανησιακής Σχολής.

- Η πατρίδα παρουσιάζεται σαν βασική μέριμνα του ήρωα και θυσιάζεται για αυτήν.
- Η φύση επηρεάζει τις σκέψεις του και τα συναισθήματά του. Ο ήρωας παλεύει με αυτήν για να σώσει την αγαπημένη του, αλλά και αποδυναμώνεται από την ομορφιά της.
- Η θρησκεία γενικά και η θεώρηση για την τελική κρίση επιδρούν στον ήρωα ο οποίος πιστεύει πως σε μια μετά το θάνατο ζωή θα ξαναδεί την αγαπημένη του.
- η γυναίκα : τόσο η Φ. όσο και η αρραβωνιαστικιά του προσδίδουν στο έργο έναν ρομαντισμό αρκετά ιδεαλιστικό. Στη Φ. έχουμε τη γυναίκα στην ιδανική μορφή της.

Ο Κρητικός είναι λυρικό έργο γιατί χαρακτηρίζεται από μουσικότητα λόγω του μέτρου, της ομοιοκαταληξίας και της επανάληψης. Ακόμη αποδίδει συγκίνηση και έντονο συναίσθημα. Ακόμη και στην αφήγηση το α' ενικό πρόσωπο δείχνει πάθος, πόνο, αγωνία.

Σύγκριση με αδιάδακτο λογοτεχνικό κείμενο

Αφού διαβάσετε το απόσπασμα «Ἡ ἀναδυομένη» από το ποίημα «Λάμπρος» του Διονυσίου Σολωμού να εντοπίσετε ομοιότητες στον τρόπο εμφάνισης και της περιγραφής των δυο γυναικείων οπτασιών. (από «Κρητικό» ενότητα 3η όλη και 4η, στίχοι 1-18).

Ἡ ἀναδυομένη

*Στήν κορυφή τῆς θάλασσας πατώντας
 στέκει, καί δέ συγχύζει τᾶ νερά της,
 ποῦ στᾶ βάθη τοῦς μέσα ὀλόστρωτα ὄντας
 δέν ἔδειχναν τὸ θεῖον ἀνάστημά της.
 Δίχως αὔρα νᾶ πνέει, φεγγοβολώντας
 ἢ ἀναλαμπή τοῦ φεγγαριοῦ κοντά της
 συχνότερε, σᾶ νά ᾗ ἐπιθυμήσει
 τᾶ ποδάρια τᾶ θεῖα νᾶ τῆς φιλήσει.*

Βιβλιογραφία

Αυγέρης Μ., *Η Μυστικοπάθεια του Σολωμού*, Ελληνική Κρητική σκέψη (Εκλογή), εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1976.

Μαρωνίτης Δ.Ν. , *Οι εποχές του Κρητικού*, εκδ. Στιγμή, Αθήνα 1986.

Νεοελληνική λογοτεχνία, Βιβλίο του Καθηγητή, Αθήνα 1999.

Παρινός Δημήτριος: «Πανφιλοσοφία- Εισαγωγή στη Φιλοσοφία , της Ιστορίας, της Τέχνης και του Πολιτισμού». Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ - Γ. Παρίκος και Σια, Αθήνα 2004.

Πολυλάς Ι., *Προλεγόμενα, Δ.Σολωμός, Άπαντα*, επιμ. Λ. Πολίτη, τόμος 1.

Vitti M., *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα, 1978.